

**Документальне управління педагогічною практикою майбутніх учителів початкових класів у вищих навчальних закладах України**

*Розглянуто питання документального управління педагогічною практикою майбутніх учителів початкових класів у вищих навчальних закладах. Подано перелік нормативно-правових документів, що забезпечують ефективну організацію та проведення педагогічної практики студентів зі спеціальності „Початкове навчання” та розкрито ключові управлінські функції педагогічної практики, які реалізуються через визначені документи.*

**Ключові слова:** управління, нормативно-правове забезпечення, педагогічна практика.

*Постановка проблеми в загальному вигляді...* Сьогодні провідним напрямом реформування вищої педагогічної освіти в Україні вважається посилення акцентів на реорганізації вимог до рівня знань, умінь і навичок, які висуваються майбутньому педагогові у зв'язку із приєднанням нашої держави до Болонського процесу. Адже підготовка кваліфікованих спеціалістів нової генерації – це стратегічний напрям розвитку сфери вищої професійної освіти, який передбачає створення в освітніх закладах ефективної системи управління підготовкою студентів, зокрема у ході педагогічної практики [6, с.5-12].

Актуальність і значущість управлінського аспекту підготовки майбутніх учителів початкових класів під час педагогічної практики зумовлені розривом між вимогами ринку праці та практичними результатами освітньої діяльності вищих педагогічних навчальних закладів.

*Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...* Оскільки розвиток напрямку управління в педагогічній науці розпочався у другій половині ХХ століття, більшість існуючих наукових праць з даного питання висвітлюють лише окремі його сторони. У науковій літературі виявлено теоретичні та методологічні засади професійної підготовки вчителя (О.О.Абдуліна А.М.Алексюк, В.П.Безпалько, Н.В.Кузьміна, М.В.Луговий, В.А.Семиченко, М.М.Скаткін, Л.О.Хомич), зокрема в умовах неперервної освіти (С.У.Гончаренко, І.А.Зязюн, В.А.Козаков, В.Г.Кремень, Н.Г.Ничкало); досліджено управлінський аспект професійної діяльності вчителя (Ю.К.Бабанський, В.І.Бондар, А.С.Макаренко, І.П.Підласий, В.С.Пікельна, О.Я.Савченко, В.О.Сухомлинський, Н.Ф.Тализіна, Є.М.Хриков); охарактеризовано управління процесом професійної та практичної підготовки вчителя початкових класів (О.А.Анісімов, С.І.Архангельський, В.С.Безрукова, М.І.Приходько, В.О.Сластьонін, П.В.Стефаненко); визначено основні характеристики та компоненти педагогічного менеджменту (Н.Л.Карамушка, Н.Л.Коломінський, Ю.А.Конаржевський, В.С.Маслов, Л.Е.Орбан-Лембрик, Г.В.Осовська, А.В.Шегда та ін.). Проблема організаційно-методичних засад педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів розкрито у дослідженнях Г.І.Кіт, Н.В.Казакової, М.К.Козія та ін. Проте відсутні дослідження з проблеми управління педагогічною практикою майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої освіти.

*Формулювання цілей статті...* Метою статті є визначення рівнів управління процесом педагогічної практики студентів, місця та ролі в них основних нормативно-правових документів, які відображають специфіку практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

*Виклад основного матеріалу...* Теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури (О.Г.Мороз, В.І.Юрченко та ін.) дозволив визначити, що управління навчально-виховним процесом (у тому числі й процесом практичної підготовки) у вищому педагогічному закладі – це планомірний вплив на його зміст, структуру, передумови ефективності з метою забезпечення високого рівня професійного становлення й особистісного зростання майбутнього вчителя й вихователя, його науково-теоретичної та практично-методичної підготовки [10].

У рамках Болонського процесу (на різномірних зустрічах, робочих нарадах, конференціях, у текстах Сорбонської декларації, Болонської конвенції тощо) було сформульовано шість ключових позицій:

1. Введення двоциклового навчання (за двома освітньо-кваліфікаційними рівнями „бакалавр”, „магістр”).
2. Впровадження кредитної системи (за основу пропонується прийняти накопичувальну систему кредитів ECTS, здатною працювати в рамках концепції „навчання впродовж усього життя”).
3. Контроль якості освіти (створення акредитаційних агентств, які були б незалежними від уряду і міжнародних організацій; оцінка ґрунтуватиметься не на тривалості або змісті навчання, а на здобутих випускниками знаннях, уміннях і навичках; встановлення стандартів транснаціональної освіти).
4. Розширення мобільності викладацького складу та студентів.
5. Забезпечення працевлаштування випускників.
6. Забезпечення привабливості європейської системи освіти (залучення в Європу більшої кількості студентів з інших регіонів світу) [ 6, с.17-27 ].

Відповідно до цих завдань, кінцевою метою даного процесу є забезпечення відповідної суспільним, особистісним та виробничим потребам якості вищої освіти, що створюватиме конкурентоспроможного фахівця, здатного без особливих труднощів адаптуватися в економічному просторі європейських країн. Робимо висновок, що чи не найважливішу роль повинен відігравати рівень професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, важливою складовою якої є педагогічна практика. Вона є необхідною соціально-психологічною умовою, засобом особистісного і професійного становлення майбутніх фахівців початкової освіти – вчителя початкових класів. Перш за все, проходження різних видів педагогічної практики надає студенту можливість спостерігати та безпосередньо здійснювати навчально-виховну роботу в початковій школі, ознайомитись із метою, змістом, завданнями, принципами початкової освіти, здобути саме ті знання, уміння і навички, які необхідні для формування висококваліфікованого педагогічного працівника. Також, перебуваючи у школі, або в умовах, наближених до педагогічної діяльності, продовжується ідентифікація практиканта з майбутньою соціальною роллю вчителя [10].

Проте відповідно до листа Міністерства освіти і науки України керівникам вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації всіх форм власності і підпорядкування „Про практичну підготовку студентів” (№1/9-93 від 07.02.09 р.), на сучасному етапі не відчувається сформованість навичок практичної роботи студентів за обраним напрямом або спеціальністю, знання сучасних технологій та засобів навчально-виховної роботи тощо. Вважаємо, причиною того є відсутність чітких механізмів та моделей управління педагогічною практикою, порушення єдності вимог до учасників процесу управління та взаємодії суб'єктів освітнього процесу на усіх освітньо-кваліфікаційних рівнях, недостатність розробки нормативно-правового забезпечення організації педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів у ступеневому вищому навчальному закладі за умов залучення до Болонського процесу. Як наслідок цього – труднощі із працевлаштуванням випускників та зниження престижу вищої освіти загалом.

Організаційно-педагогічна основа управління процесом педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів – це система, у якій взаємопов'язані мета, завдання, принципи, функції, методи, які варто розглядати на трьох рівнях: ступенева педагогічна освіта в Україні, педагогічний навчальний заклад, педагогічний процес у вищому навчальному закладі. Такий підхід, на наш погляд, може сприяти вдосконаленню науково-методичної роботи, розробці шляхів вдосконалення практичної підготовки студентів. Нами виділено чотири рівня управління педагогічною практикою (документального) майбутніх учителів початкових класів: I рівень – держава, II рівень – академія, III рівень – керівник практики, IV рівень – студент. (див. табл.1). На нашу думку, здійснення документального управління за визначеними рівнями допоможе цілісно подивитися на процес керівництва педагогічною практикою студентів та ефективно організувати, проводити різні види педагогічної практики на усіх освітньо-кваліфікаційних рівнях.

На думку А.Файоля, існує п'ять ключових функцій управління: „управляти – це означає планувати, організувати, розпоряджатися, координувати й контролювати” [4, с.104-107]. Основуючись на дослідженнях С.Г.Московичова, А.Л.Свенцицького, В.В.Третьяченка, хотілося б детальніше зупинитись на ключових управлінських функціях, що реалізуються через документи, виокремлені у таблиці.

Розкриємо ключові положення, викладені у кожному із зазначених нормативно-правових актах першого рівня „держава”. Основні напрями і завдання щодо розбудови та докорінного оновлення сьогоденної освіти ґрунтуються на засадах Конституції України, Національної доктрини розвитку освіти, визначені Законами України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про професійно-технічну освіту”, „Про вищу освіту”, Державною програмою “Вчитель”, Указом Президента України „Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні”, національною програмою „Освіта” (Україна XXI століття), іншими нормативно-правовими документами.

Закон України „Про освіту” містить 66 статей, розподілених у 6 основних розділів: загальні положення; система освіти; учасники навчально-виховного процесу; фінансово-господарська діяльність, матеріально-технічна база навчальних закладів; міжнародне співробітництво; міжнародні договори; відповідальність за порушення законодавства про освіту [3]. У законі дається визначення освіти, вказується мета, пріоритетні засади та принципи її побудови в Україні. Зазначено права громадян на освіту. Передбачається створення цілісної системи управління освітою, що включатиме державні органи управління і органи громадського самоврядування. Детально зазначені повноваження Міністерства освіти України та міністерств і відомств України, яким підпорядковані навчальні заклади, Вищої атестаційної комісії України тощо. У документі повідомляється про умови створення навчальних закладів та особливості їх управління. Розкривається структура освіти та поняття освітньо-кваліфікаційних рівнів, наукових ступенів, вчених звань, типів навчальних закладів. Розписано права та обов'язки учасників навчально-виховного процесу, гарантії держави педагогічним працівникам. Чітко вказано особливості фінансово-господарської діяльності закладів, додаткові джерела фінансування,

умови сплати за навчання та ін. Також передбачено умови підписання міжнародних договорів з метою співробітництва тощо.

Таблиця 1

**Документальне управління педагогічною практикою майбутніх учителів початкових класів у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії**

Рівень		Суб'єкт/об'єкт управління	Види документів управління практичною підготовкою
1 рівень ( держава )		Кабінет Міністрів України Міністерство освіти і науки України Органи місцевого самоврядування	Державний стандарт освіти; закони України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про вищу освіту”; Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні; Державна програма „Вчитель”; Указ Президента України „Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні”; Національна програма „Освіта” (Україна XXI століття) ; Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах; Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України.
2 рівень ( академія )		Ректор Проректор педагогічної практики Відділ педагогічної практики	Статут вищого навчального закладу; Концепція практичної підготовки фахівців; Орієнтовне положення про проведення практики студентів вищих педагогічних закладів в умовах ступеневої підготовки фахівців; навчальний план; графік навчального процесу; програми педагогічної практики (навчальні, робочі) ; картка навантаження викладача; графік консультацій викладачів кафедр; методичні рекомендації; договори про співпрацю із базами практики; направлення студентів на практику; сесійні відомості груп.
3 рівень ( керівник практики )	школи	Директор Завуч початкових класів Учитель початкових класів	Відношення зі шкіл; розпорядженнями по школі про розподіл студентів; відгук про практикантів; характеристика на студентів.
	академії	Викладач кафедри Методист кафедри Методист педагогічної практики	Журнал; залікова книжка; звіт керівника.
4 рівень ( студент )		Студент	Індивідуальний план роботи студента-практиканта; звітна документація з педагогічної практики.

Закон України „Про вищу освіту” спрямований на врегулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної підготовки громадян України. Даний документ включає 69 статей, що містяться у 14 основних розділах: загальні положення; структура вищої освіти; документи про вищу освіту; стандарти вищої освіти; управління у галузі вищої освіти; вищі навчальні заклади; управління вищим навчальним закладом; організація навчально-виховним процесом; учасники навчально-виховного процесу; підготовка наукових і науково-педагогічних працівників; наукова і науково-технічна діяльність у вищих навчальних закладах; фінансово-економічні відносини в системі вищої освіти; міжнародне співробітництво; відповідальність за порушення законодавства про вищу освіту; прикінцеві положення [2]. У законі розкрито зміст основних понять та термінів (вища освіта, її зміст, стандарт вищої освіти, освітній та освітньо-кваліфікаційний рівні, вищий навчальний заклад, рівень акредитації тощо). Описано структуру вищої освіти, систему стандартів вищої освіти та їх складові. Перераховано органи

управління у вищій освіті та зазначено повноваження кожного з них. Визначено мету і головні завдання діяльності вищого навчального закладу, його правовий статус. Зазначено умови створення структурних підрозділів вищих навчальних закладів, права та обов'язки їх керівників. Вказано вимоги до обрання на посаду педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх навчального навантаження та атестації. У документі уточнено права та обов'язки усіх учасників навчально-виховного процесу. Також має місце детальне ознайомлення з невід'ємною складовою освітньої діяльності – науковою і науково-технічною діяльністю у вищому навчальному закладі. Встановлено основні та додаткові джерела фінансування навчальних закладів різних типів власності. Перераховано основні напрями міжнародного співробітництва у галузі вищої освіти.

Державна програма „Вчитель” покликана для розв'язання проблем, які виникають під час підготовки, професійної діяльності та післядипломної освіти педагогічних працівників. У Програмі вказано її основні завдання та цілі, при реалізації яких передбачені такі результати: перспективне прогнозування потреби суспільства у педагогічних та науково-педагогічних працівниках; оптимізація кадрового забезпечення всіх видів навчальних закладів; оновлення змісту підготовки педагогічних працівників відповідно до сучасних вимог; навчально-методичне забезпечення студентів вищих педагогічних закладів; створення національної науково-педагогічної інформаційної системи; удосконалення технічного оснащення навчальних закладів, їх комп'ютеризація; пришвидшення процесу інтеграції України в європейський освітній простір; покращання соціально-економічного становища вчителів та підвищення загального престижу педагогічної професії.

Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття) створена для вироблення стратегії розвитку освіти в Україні. У ній знаходять своє відображення перспективні завдання, пріоритетні напрями та основні шляхи реформування освітньої галузі, принципи реалізації Програми. Чітко вказані шляхи реформування змісту дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної, вищої та післядипломної освіти. Для ефективного функціонування нової національної системи освіти у документі одним із завдань вказано здійснення кадрової політики та забезпечення соціального захисту учасників навчально-виховного процесу. Також зазначені шляхи зміни системи організації наукової діяльності. Визначальним у реорганізації системи освіти повинно стати дієве управління нею. Це забезпечується шляхом створення системного механізму саморегуляції освіти на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях, у навчально-виховних закладах і наукових установах освіти [1].

У Положенні про освітньо-кваліфікаційні рівні дається визначення основних дефініцій, пов'язаних із підготовкою, підвищенням кваліфікації та перепідготовкою кваліфікованих робітників та фахівців із вищою освітою відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів („молодший спеціаліст”, „бакалавр”, „спеціаліст”, „магістр”). Зазначаються особливості освітньо-професійної підготовки фахівців усіх рівнів, нормативний термін навчання та умови отримання документів встановленого зразка про здобуття вищої освіти [9]. У Положенні про проведення практики студентів вищих навчальних закладів зазначено мету, зміст практики, її види, обсяг та місце проведення. Чільне місце відводиться організаційним заходам, які забезпечують підготовку і проведення навчальної та виробничої практик. Визначено обов'язки і права усіх учасників процесу практичної підготовки студентів (ректора, проректора з виробничо-практичного навчання, осіб, що здійснюють безпосереднє науково-методичне керівництво практикою, керівників практики та студентів). Вказано умови матеріального забезпечення практики (джерела фінансування, оплата праці тощо), правила підведення підсумків практики [7].

Дотримання документального управління педагогічною практикою студентів на I рівні “державна” забезпечує: здійснення державної політики у галузі освіти, науки, професійної підготовки; контроль за виконанням законодавства про освіту; аналітично-прогностичну діяльність; проведення переговорів; підписання угод; визначення тенденцій розвитку та стратегічних напрямів освіти; узагальнення світового і вітчизняного досвіду вищої освіти; розробку програм розвитку освіти; навчально-методичне керівництво.

Документи, віднесені до II рівня „академія”, базуються на основних загальнодержавних законах і нормативно-правових актах, проте складаються відповідно до специфіки кожного вищого педагогічного закладу.

Концепція практичної підготовки фахівців зі спеціальності „Початкове навчання” за освітньо-кваліфікаційними рівнями „молодший спеціаліст” (5.010102), „бакалавр” (6.010102), „спеціаліст” (7.010102) Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії містить положення, необхідні для підготовки висококваліфікованого фахівця, вчителя початкових класів. У документі зазначено зміст ступеневої підготовки фахівців за спеціальністю “Початкове навчання”, де окремо відведений розділ із зазначенням усіх видів і тривалості навчально-виробничої практики. Розкрито суть “педагогічної практики” та визначено її місце у структурі системи ступеневої підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Вказано мету, завдання, умови організації, вимоги до контролю та оцінювання різних видів практики на кожному із освітньо-кваліфікаційних рівнів. В орієнтовному положенні про проведення практики студентів вищих педагогічних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки фахівців розкрито

стан нормативного забезпечення організації педагогічної практики у ВНЗ загалом та особливості організації діяльності Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Викладено суть ступеневої підготовки фахівців початкової ланки та з'ясовано місце педагогічної практики у її структурі (мета, основні завдання, організація і керівництво, оплата педагогічним працівникам за її керівництво). Статут Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії є документом, який регламентує діяльність академії. У ньому вказано головні завдання та основні напрями діяльності навчального закладу. Розкрито суть концепції освітньої діяльності, особливості організації навчально-виховного процесу та основні завдання наукової діяльності.

Навчальний план вищого педагогічного закладу складається з метою розподілу годин на вивчення навчальних дисциплін за семестрами на усіх освітньо-кваліфікаційних рівнях. У ньому вказані форми контролю (екзамени, заліки, курсові), години (аудиторні, години, відведені на виконання контрольних робіт, самостійної та індивідуальної робіт), кількість кредитів за шкалою ECTS, види навчальної та виробничої практик. А терміни її проходження зазначаються у графіку навчального процесу. Для ефективної організації та проведення педагогічної практики складаються навчальні та робочі програми. У навчальних програмах вказується загальна кількість годин, відведених на проходження студентами різних видів практики, мета, головні завдання, зміст, тривалість педагогічної практики, перелік професійно-педагогічних знань, умінь, навичок і функцій, якими повинні оволодіти студенти, обов'язкові результати практики. На основі навчальної розробляється робоча програма, в якій зазначено роль та значення педагогічної практики в системі підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Уточнено мету, завдання, види діяльності студентів на практиці, її зміст, особливості організації, вимоги до практичних умінь і навичок практикантів. У програмі вміщено ключові аспекти здійснення контролю та оцінювання відповідно до європейської освітньої системи.

На початку кожного навчального року відбувається розподіл навчальних годин та годин практики між викладачами кафедри. Як наслідок – створюється картка навантаження кожного педагогічного працівника, де зазначається вид педагогічної практики, навчальна дисципліна, кількість годин, студентська група і факультет. Відповідно до навчальних і робочих програм керівниками практики, методистами відділу педагогічної практики розробляються методичні рекомендації до організації та проведення різних видів практики для методистів, студентів академії. У них розкриваються мета, завдання, зміст педагогічної практики, специфіка її організації, обов'язки учасників педагогічної практики. Висовуються вимоги до практичних умінь і навичок студентів, їх оцінювання. Вказується перелік необхідної звітної документації та зразки (алгоритми) її оформлення. Також методичні рекомендації можуть містити окремі орієнтовні матеріали (анкети, розробки виховних занять, уроків, опитувальники тощо), що допоможуть практиканту в процесі проходження педагогічної практики.

Для забезпечення ефективності проведення навчальної та виробничої практики Хмельницькою гуманітарно-педагогічною академією з усіма навчально-виховними закладами м. Хмельницького укладаються договори про співпрацю терміном на 5 років, у яких заявлено зобов'язання обох сторін і відповідальність за невиконання предмета договору або порушення його умов.

Практикант має право з'явитися на практиці лише за умови наявності у нього направлення вищого педагогічного закладу на практику, підписаного проректором з педагогічної практики та завіреного печаткою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. У ньому зазначається повна назва навчального закладу (бази практики), прізвище, ім'я, по батькові студента, група і факультет, на якому він навчається, терміни проходження практики та прохання створити належні умови праці, надавати методичну допомогу. Направлення видається за умови допуску студентів до практики (присутність на настановчому інструктажі до проходження педагогічної практики та з безпеки праці, наявність необхідних матеріалів, методичних рекомендацій та відсутність академічної заборгованості). Результати практики фіксуються на сторінці зведеного обліку успішності студентів у журналах педагогічної практики. В кінці семестру оцінки вносять до сесійних відомостей груп, де визначають середній бал успішності кожного студента.

На II рівні „академія” організація і проведення педагогічної практики згідно перерахованих документів забезпечують успішну реалізацію таких управлінських функцій: керівництво діяльністю вищого навчального закладу; проведення переговорів; організаційно-методичне керівництво педагогічною практикою; планування (визначення строків проходження педагогічної практики); координація зусиль суб'єктів педагогічної практики; визначення обов'язків, прав, завдань учасників управління; мотивація; комунікація; прогностичної (окреслення перспектив розвитку педагогічної практики); прийняття рішень; перевірка; укладення угод про співпрацю з базами практики, міськими управліннями освіти); оформлення навчально-методичного забезпечення для усіх учасників управління практичною підготовкою; інформаційної (повідомлення про порядок проведення практики, зміст, мету, завдання, обов'язкові результати, перелік звітної документації, розподіл студентів); контролюючої (забезпечення сприятливих умов, виконання програми педагогічної практики).

Направлення на практику виписуються на основі відношень зі шкіл (крім навчально-виховних закладів м. Хмельницького). У них має звучати підтвердження того, що даний заклад має можливість створити умови для проходження студентом даного виду практики. Документ повинен бути завірений підписом директора школи, печаткою та штампом. Отримавши направлення, практикант відносить його завучу початкових класів (або директору), аби він здійснив розподіл студентів (якщо їх декілька) по класах і закріпив за кожним із них. Після завершення окремих видів педагогічної практики вчитель початкових класів пише на студента характеристику, виставляє оцінку і затверджує у директора печаткою школи.

Завдання викладача кафедри (керівника практики) регулярно відвідувати та контролювати наявність студентів на практиці, надавати їм інструктивно-методичну допомогу, здійснювати аналіз та оцінювання навчально-виховної роботи, проведеної практикантами. Усі результати (оцінки, зміст роботи) керівник відображає у журналах обліку педагогічної практики та обов'язково вказує дані, необхідні для здійснення оплати годин педагогічним працівникам у школі. Підсумковий бал за практику та підпис ставиться у залікову книжку. Методист відділу педагогічної практики систематично перевіряє наявність студентів і викладачів академії на практиці та зміст записів у журналах обліку практики.

Дотримання документального управління педагогічною практикою майбутніх учителів початкових класів на III рівні "керівник практики" забезпечує успішну реалізацію таких управлінських функцій: планування, організації, інструктивної (здійснення консультацій, проведення інструктажів з техніки безпеки праці тощо), мотиваційної, стимулювання, комунікації, контролю, координації, аналізу та узагальнення результатів, оцінку, корекції, обліку.

Обов'язком студента-практиканта є складання індивідуального плану проведення навчально-виховної роботи в школі, чітке його дотримання та виконання методичних рекомендацій, ведення звітної документації (оформлення педагогічного щоденника, написання звіту тощо). На IV рівні „студент” організація і проведення педагогічної практики за умов дотримання усіх рекомендацій щодо ведення обліку роботи забезпечує успішну реалізацію таких управлінських функцій: планування, самоорганізації, мотивації, комунікації, самоконтролю, обліку, аналізу, самоаналізу, оцінки, корекції, звіту.

*Висновки...* Стратегічним напрямом розвитку вищої педагогічної освіти є підготовка професійних спеціалістів, готових до творчої самореалізації та саморозвитку. Сучасне суспільство відчуває велику потребу у компетентному педагогові із високим освітнім рівнем, гнучкістю мислення, умінням виробити свою власну стратегію професійної діяльності. Разом із тим, існуюча система практичної підготовки вчителів не цілком забезпечує їхню конкурентоспроможність, мобільність, здатність до соціально-професійної адаптації. Поясненням тому є відірваність професійної підготовки від реальної педагогічної практики.

На сьогодні вже створена певна нормативно-правова база вищої освіти. Але велика частина нормативних актів, необхідних для функціонування та розвитку освітнього сектору, знаходиться в стані розробки та апробації. Виникла потреба у модернізації системи вищої освіти і науки України, зокрема практичної підготовки майбутніх педагогічних працівників відповідно до ідей і документів Болонського процесу. Необхідно підготувати методичні посібники для вищих педагогічних навчальних закладів із роз'ясненням вимог документів Болонського процесу. Завдання нашої країни на близьку перспективу – завершити розробку стандартів вищої освіти у відповідності до вимог Болонського процесу, вдосконалити багаторівневу структуру вищої освіти в Україні на основі зіставлення структури вищої освіти в Європі, досвіду української системи освіти і науки, розробити проекти нормативних документів, що регламентують ступеневість системи вищої освіти. Вищі педагогічні навчальні заклади вбачають необхідність у впровадженні накопичувальної кредитно-модульної системи ECTS, що відображається на організації педагогічної практики, розробці шкал та здійснення оцінювання – на усій системі управління практичною підготовкою. Має місце перегляд положень про професійну підготовку педагогічних працівників, вимог до навчально-виховного процесу у ВНЗ і його результатів, завдань і функцій різних видів педагогічної практики, обов'язків учасників процесу керівництва практикою студентів тощо.

Наявність виокремлених завдань реорганізації документального управління педагогічною практикою на усіх рівнях свідчить про необхідність удосконалення педагогічного управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів відповідно до євроінтеграційних процесів. Проблема потребує подальшого ретельного дослідження, зокрема розробки ефективних механізмів педагогічного управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів у ступеневому вищому навчальному закладі, створення цілісної моделі управління педагогічною практикою і визначення організаційно-педагогічних умов ефективного педагогічного управління практичною підготовкою.

Список використаних джерел та літератури:

1. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття) : затв. постановою Кабінету Міністрів України № 896 від 3 листопада 1993 р. – К. : Райдуга, 1994. – 36 с.
2. Закон України "Про вищу освіту" : Прийнятий Верховною Радою України №2984 – III від 17 січня 2002р. // Офіційний вісник України. – 2002. – №8.
3. Закон України "Про освіту" : Прийнятий Верховною Радою України №1060-III від 23 березня 1996 року. – К. : Генеза, 1996. – 36 с.
4. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : навч. посіб. / Л. М. Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – 424 с.
5. Мороз О. Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація : навч. посіб. / О. Г. Мороз, В. О. Сластьонін, Н. І. Філіпенко. – К. : НПУ, 1997. – 168 с.
6. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (Документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / [Степко М. Ф., Болубаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І.] ; за ред. В. Г. Кременя. – К., – 2004. – 146 с.
7. Положення про проведення практики студентів вищих закладів освіти України : затв. постановою Кабінету Міністрів України № 93 від 08.04.93р. // Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту. – К., 1994. – Вип. 1.– С.139-193.
8. Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України : Затв. наказом МОН України №49 від 23.01.2004 р. // Інформаційний вісник. – 2004. – №13. – С. 3-8.
9. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : затв. постановою Кабінету Міністрів України № 65 від 20 січня 1998 р. // Освіта України : нормат.-правові док. – К. : Міленіум, 2001. – С. 375-381.
10. Юрченко В. Керівництво педагогічною практикою: діагностика і психологічна підтримка студентів / В. Юрченко, О. Мельник // Освіта і управління. – 2001. – №1– Т. 4.

**Анотація**

**А.А.Кащук**

**Документальное управление педагогической практикой будущих учителей начальных классов в высших учебных заведениях Украины**

*Рассмотрен вопрос документального управления педагогической практикой будущих учителей начальных классов в высших учебных заведениях. Подан перечень нормативно-правовых документов, что обеспечивающих эффективную организацию и проведение педагогической практики студентов по специальности „Начальное обучение” и раскрыто ключевые управленческие функции педагогической практики, которые реализуются через определенные документы.*

**Ключевые слова:** управление, нормативно-правовое обеспечение, педагогическая практика.

**Summary**

**A.O.Kashchuk**

**Documentary Teaching Practice Management of the Future Teachers of Primary School in Higher Educational Establishments of Ukraine**

*The question of documentary teaching practice management of the future teachers of primary school is studied in the article. The list of legal documents that ensure efficient organization and conduct of teaching practice of students on speciality "Primary Education" is given. The key managerial functions of teaching practice, which are implemented through certain documents are revealed.*

**Key words:** management, legal documents, teaching practice.

Дата надходження статті:

„15” січня 2010 р.

УДК 372.851:004

**Д.В.КОВАЛЕНКО,**

*учитель  
(м.Київ)*

**Комп'ютерно-орієнтована система навчання математики в 5-6 класах**

*У статті розглядаються особливості використання комп'ютерних технологій у процесі навчання математики в 5-6 класах. Подається коротка характеристика гігієнічних вимог до використання комп'ютерів та описуються переваги використання мультимедійної дошки. Виокремлюються види уроків та характеризуються окремі етапи традиційних уроків, на яких доцільно використовувати мультимедійну дошку.*

**Ключові слова:** навчання математики в 5-6 класах, комп'ютер, гігієнічні нормативи, мультимедійна дошка, урок математики, типи уроків, етапи уроку.

*Постановка проблеми у загальному вигляді... Система освіти ХХІ ст. пов'язана з переходом людства від індустріального до інформаційного суспільства, в якому визначальна роль відводиться різним за формою і способом використання інформаційним системам. Про актуальність проблеми комп'ютеризації навчального процесу в школі свідчать сучасні нормативні документи. У Національній доктрині розвитку*